

Demokratisk forældresamarbejde

Inspirationsmateriale til
det pædagogiske personale i dagtilbud

Introduktion

Forældresamarbejdet i dagtilbuddet styrkes, når alle forældres ejerskab til og engagement i børnenes hverdag øges, og forældrene får mulighed for at indgå i tæt dialog med det pædagogiske personale. Gennem anerkendende og nysgerrig dialog kan I undersøge forældrenes perspektiver og finde frem til forældrenes ressourcer, som kan bruges i samarbejdet om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Demokratisk forældresamarbejde betyder, at I organiserer samarbejdet, så forældrene oplever, at de har betydning og kan gøre en forskel i deres børns hverdagsliv i dagtilbuddet. Når I møder forældrene med afsæt i et demokrati- og medborgerskabsperspektiv, gør I forældrene til aktive medspillere i deres børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Forældrenes aktive deltagelse i samarbejdet om børnene forudsætter, at I som pædagogisk personale delagtiggør og inddrager forældrene i hverdagens beslutningsprocesser. Derudover forudsættes det, at der er plads til at undersøge forskellighed og uenighed i en tæt og respektfuld dialog. Med andre ord handler det demokratiske forældresamarbejde om at skabe gensidigt forpligtende og engagerende fællesskaber, som bygger på respektfulde dialoger med plads til forskellighed.

Forældresamarbejdet kan tænkes som en samskabelsesproces, hvor alles perspektiver undersøges, så der skabes et fællesskab om forskelligheder og uenigheder. Det samskabende forældresamarbejde lægger også op til, at I sammen med forældrene får øje på behov og nye måder at gøre tingene på i hverdagen. Det samskabende og demokratiske forældresamarbejde handler om at få flest mulige forældrestemmer i spil og synliggøre overfor forældrene, at de har indflydelse og medbestemmelse. Det har følgende fordele:

- Det fremmer dialogen med forældrene at søge indsigt i deres perspektiver.
- Det aktiverer forældrenes ressourcer at invitere dem til at bidrage med deres kompetencer og viden.
- Det styrker samarbejdet, når børnenes udvikling, læring, trivsel og dannelse bliver et fælles anliggende for det pædagogiske personale såvel som forældre.
- Det skaber ejerskab til dagtilbuddets demokratiske fællesskab, når forældrene oplever, at de gør en reel forskel for deres børn.

I *Den styrkede pædagogiske læreplan* (Børne- og Socialministeriet 2018) fremgår det, at dagtilbud skal beskrive, hvordan det pædagogiske personale samarbejder med forældrene om

børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Dette inspirationsmateriale giver konkrete bud på, hvordan forældresamarbejdet kan tilrettelægges på en demokratisk måde, så det styrker hverdagsdemokratiet i dagtilbuddet og medvirker til børnenes *demokratiske* læring, udvikling og dannelse.

Dette inspirationsmateriale består af en faglig artikel og fem værktøjer:

- 1. Samskabende forældresamarbejde** – en faglig artikel, der kan inspirere dig til et demokratisk samarbejde med forældrene. Side 5

 - 2. Gør vi det, vi bør gøre?** – et refleksionsværktøj til at undersøge det eksisterende forældresamarbejde og skabe øget opmærksomhed på demokratiske udviklingsmuligheder. Side 9

 - 3. Dialogvæggen** – et faciliteringsværktøj til, hvordan du på en nem og involverende måde kan afdække forældrenes perspektiver, ønsker og behov i en travl hverdag. Side 13

 - 4. Spørg undersøgende!** – et dialogværktøj til, hvordan du indgår i fagligt nysgerrige og anerkendende samtaler med forældre. Side 16

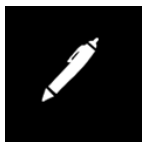
 - 5. Find løsningen sammen!** – et faciliteringsværktøj til, hvordan du afholder involverende og samskabende forældremøder. Side 19

 - 6. Synliggør forandringen!** – et nemt evalueringværktøj, der hjælper forældre og børn til at blive opmærksomme på positive forandringer. Side 25
-
- Bilag 1:** Empatikort Side 28
- Bilag 2:** Idé-sien Side 29
- Bilag 3:** Drømmetavlen Side 30
- Bilag 4:** Pitstop Side 31
- Bilag 5:** Proces: Find løsningen sammen Side 32

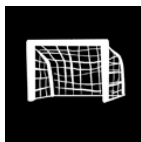
Læsevejledning

Gennem materialet er nedenstående ikoner indsat for at guide din læsning. Ikonerne præsenterer de forskellige faser, som hver øvelse er bygget op omkring.

INTRODUKTION

FORMÅL

MÅLGRUPPE

TIDSFORBRUG

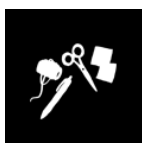
FORBEREDELSE

GENNEMFØRELSE

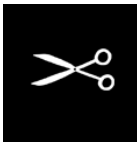
MATERIALER

BILAG

KLIP

1. Samskabende forældresamarbejde

I denne artikel kan du læse om, hvordan dialog, perspektivskifte og fælles løsninger i forældresamarbejdet styrker hverdagsdemokratiet i dagtilbuddet, så alle forældre oplever at blive hørt og få mulighed for at deltage og bidrage til samarbejdet om børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Forældresamarbejdet finder sted i forskellige former i dagtilbuddets hverdagsdemokrati. I forældrebestyrelsen har forældrene indflydelse på dagtilbuddets værdigrundlag, ansættelser, økonomiske prioriteringer og ikke mindst arbejdet med den pædagogiske læreplan. Hertil kommer forældresamtaler og forældremøder, hvor de enkelte forældre har mulighed for at give deres mening til kende og få indflydelse på deres barns dagligdag i dagtilbuddet. Der er imidlertid også rig mulighed for at gå på opdagelse i hinandens perspektiver i forældresamarbejdets uformelle sammenhænge i hverdagen. For eksempel i garderoben, når forældrene henter deres børn, og du fortæller om, hvordan dagen er gået. Benyt lejligheden til at spørge ind til forældrenes perspektiver: Oplever de barnet er træt efter en dag i dagtilbud? Skal de videre til en fritidsaktivitet? Har de planlagt en legeaftale, men er bekymrede, fordi det er første gang, de skal have Agnes med hjem? Mødet i garderoben er blot ét eksempel på, hvordan du kan møde forældrene og indlede et samskabende forældresamarbejde.

”Begrebet dannelse refererer til en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at orientere sig og handle i en global verden som et hensynsfuldt, kritisk, demokratisk menneske”

(Den styrkede pædagogiske læreplan, Børne- og Socialministeriet 2018, s. 8)

”Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst”

(Dagtilbudsloven, §7, stk. 2)

Skab et dynamisk uenighedsfællesskab

Det samskabende forældremøde bygger på empati og brud med vanetænkning. Når I organiserer forældresamarbejdet som en samskabelsesproces, handler det om, at I og forældrene skaber noget sammen, som har værdi for børnene. Samskabelse i dagtilbud handler om at invitere forældre og frivillige aktører ind i dagtilbuddets hverdagspraksis, så der kan skabes nye muligheder for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

I det samskabende forældresamarbejde må I som pædagogisk personale være indstillede på at afgive noget af jeres definitionsmagt. I skal med andre ord være parate til at stå i den åbne demokratiske dialog med forældrene, hvor I sammen finder frem til aktuelle behov og handlemuligheder. Jeres rolle og ansvar er i høj grad at organisere og facilitere dialogen og samskabelsesprocessen, så den involverer forældrene. Når I tilrettelægger et forældremøde som en samskabelsesproces, er det derfor vigtigt, at der bliver brugt rigeligt med tid på perspektivskifte og afklaring af mål og drømme for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Herved skaber I et positivt afsæt for at finde nye handlemuligheder, som forældrene kan se sig selv bidrage aktivt til.

I en samskabelsesproces er uenighed et grundvilkår. Det handler ikke om at blive enige om alt, men at skabe rum for et dynamisk uenighedsfælleskab. Ved at skabe et rum, hvor alle opfordres til og har mulighed for at undersøge hinandens perspektiver, er det muligt at nærme sig en gensidig forståelse og finde konstruktive handlemuligheder.

Gå i dialog

Når vi går i dialog med hinanden, er vi med til at anerkende hinanden som ligeværdige samarbejdspartnere.

Som pædagogisk personale kan I bruge dialogen med forældrene til at skabe tydelige roller: I ved noget om pædagogik og børnenes dagligdag i dagtilbuddet. Forældrene kender børnenes baggrundshistorie og ved noget om børnenes liv og trivsel i hjemmet og uden for dagtilbuddet. Når I udveksler viden og perspektiver, bliver I tilsammen klogere på barnets udviklings- og læringsmuligheder.

Forskningen taler om tre former for forældresamarbejde i dagtilbud:

Den fagligt informerende form, hvor pædagogisk personale vejleder forældrene mht. at støtte børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Den undersøgende form, hvor pædagogisk personale og forældre går i nysgerrig dialog med hinanden for at nå frem til en fælles forståelse.

Den samskabende form, hvor det pædagogiske personale og forældre indgår i en fælles undersøgelse af behov og finder fælles løsninger på tværs af dagtilbud, hjem og lokalsamfund.

Kilder:

EVA, KL & BUPL. *Forældresamarbejde om børneperspektiver i læringsmiljøet*. 2017.

Danmarks Evalueringsinstitut & Børne- og Socialministeriet. *Kort om forældresamarbejde*. 2019.

Det demokratiske forældresamarbejde bygger på:

- Dialog
- Anerkendelse af alle ressourcer
- Varierede samarbejds- og deltagelsesformer
- Tydelige roller og forventningsafstemning
- Dynamiske enighedsfællesskaber

At gå i dialog med hinanden handler om at spørge undersøgende og anerkendende til hinandens perspektiver på barnets udvikling, læring, trivsel og dannelse. Det handler også om at spørge til hinandens bagvedliggende forståelser og værdier, som I og forældrene trækker på i jeres forståelser af barnet. Du kan med fordel bruge din faglige nysgerrighed på en måde, der inddrager forældrenes perspektiver og handlemuligheder – såvel i forældresamtalen, på forældremødet som i det uformelle møde i hverdagen.

Find behovet og løsningen sammen

Når I inddrager forældrene aktivt i samarbejdet omkring børnene, gør I det muligt for dem at bidrage med viden og handlemuligheder.

Det betyder, at I sammen med forældrene undersøger, hvilke drømme og mål I har for barnet. Dette er et positivt udgangspunkt for i fællesskab at finde frem til aktuelle behov. Det kan være, at barnet har brug for at udvikle sit sociale samspil med andre børn. På den ene side har I som pædagogisk personale måske brug for at vide mere om barnets dynamik i søskendeflokken derhjemme. På den anden side udtrykker forældrene måske et behov for hjælp til at kunne styre barnets skærmtid.

Du kan være undersøgende i dialogen på forskellige måder:

Vær DETEKTIVEN, som spørger til hvem, hvad, hvor, hvornår, hvordan...?

Vær den OPDAGELSESENDE, som spørger til, hvad der virker og hvordan...?

Vær COACHEN, som spørger, hvad nu hvis...?

Vær SPEJDERLEDEREN, der spørger, hvad gør vi nu...?

(Frit efter Karl Tomm i Bjerring, P. H., & Lindén, A. 2013. Anerkendende procesøvelser: veje til engagement og forankring. Virum: Dansk Psykologisk Forlag.)

Selvom I har forskellige perspektiver og forklaringer på barnets behov, er der nu skabt grundlag for, at I sammen med forældrene kan finde frem til fælles løsninger. Forældrene kan dele deres viden om deres børns sociale dynamikker med jer, mens I kan stille nysgerrige og undersøgende spørgsmål, så forældrene selv får øje på alternative familieaktiviteter, som fx får barnet væk fra skærmen og træner dets sociale relationsdannelse. Vær dog opmærksom på, at de alternativer, I fremstiller, understøtter den konkrete families muligheder og ressourcer.

Når forældrene har mulighed for at bidrage til definitionen af barnets behov, øger det deres ejerskab og engagement i samarbejdet om at finde fælles løsninger. Her er det vigtigt, at I som pædagogisk personale løbende synliggør, hvordan forældrene bidrager positivt til samarbejdet om barnets udvikling, fx ved at dele små succeshistorier fra hverdagen med forældrene. Når I inviterer forældrene til at finde fælles løsninger, vil der være større reel mulighed for faktisk at trække på og aktivere forældrenes ressourcer.

Forestil jer, at I på et forældremøde bliver enige med forældrene om, at der er behov for at øge børnenes begejstring for naturen og udelivet. I den undersøgende dialog med forældrene opdager I, at en mor er sandslot-entusiast, og en far er skovfoged. Spørg forældrene, hvordan de kan se sig selv bidrage til aktiviteter med børnene. Det kunne være med viden, netværk og måske endda tid og hænder til at give børnene gode naturoplevelser. Vær opmærksom på, at alle forældre får mulighed for at bidrage og anerkend både store og små bidrag.

Værd at overveje

1. Hvad vil du spørge forældrene om, så du bliver klogere på børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse?
2. Hvilke muligheder giver du forældrene for at bidrage til samarbejdet om børnene?
3. Hvilke uenigheder er på spil i dit samarbejde med forældrene?
4. Hvordan organiserer du forældremødet, så alle forældre bliver hørt og får mulighed for at bidrage?

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

2. Gør vi det, vi bør gøre?

Dette er et refleksionsværktøj, der kan hjælpe jer til at undersøge og synliggøre, hvilke normer, værdier og traditioner, der former jeres nuværende forældresamarbejde, og hvordan I ønsker at forme jeres fremtidige forældresamarbejde.

Målgruppe

Værktøjet kan bruges af ledere og pædagogisk personale i dagtilbud. Det kan bruges på personalemøder, stuemøder og tilpasses til brug på forældremøder.

Tidsforbrug

Cirka 1,5 time inkl. forberedelse.

Materialer

Post-it-sedler, penne, malertape og fire printede udsagnspapirer.

Formål

Formålet med refleksionsværktøjet er, at I danner jer et hurtigt overblik over jeres eksisterende samarbejde med forældrene. Her undersøger I, om denne praksis stemmer overens med, hvad I ønsker at gøre i samarbejdet med forældrene, og hvad I konkret gør, så forældrene bliver mest muligt involverede og aktive medspillere i samarbejdet om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Alles erfaringer, normer, værdier, traditioner og konkrete idéer til forandring deles og anerkendes. Herved kan I nå frem til, hvad der skal være bærende i jeres forældresamarbejde fremadrettet.

Forudsætninger, form og indhold

For at anvende dette refleksionsværktøj er det en forudsætning, at I definerer et klart emne eller udfordring i jeres praksis, som I gerne vil reflektere over med henblik på at finde nye udviklings- og handlemuligheder. I kan fx vælge at fokusere på jeres forældresamarbejde og undersøge, hvilke normer, værdier og traditioner, det er båret af. Eller I kan eksempelvis rette fokus mod jeres frokostpraksis eller andre rutinesituationer med børnene. Indholdet er op til jer.

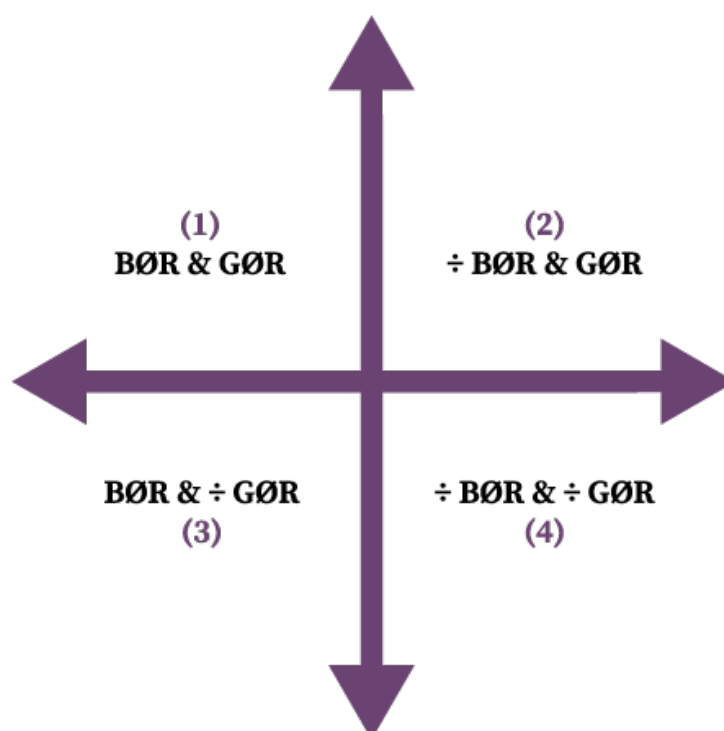
Refleksionsværktøjets form bygger på kollegial afstemning af forventninger til praksis samt forståelser af praksis. Vær opmærksom på, at der kan opstå uenigheder – både hvad angår erfaringer, normer, værdier og traditioner. I kan håndtere uenigheder på en konstruktiv måde ved at stille nysgerrige og undersøgende spørgsmål til hinandens perspektiver og ståsteder. Hvis forældresamarbejdet praktiseres forskelligt i jeres dagtilbud, kan det være udtryk for forskellige faglige ståsteder eller som et bevidst differentieret forældresamarbejde. Del og lær af hinandens forståelser og erfaringer.

Refleksionsværktøjet inviterer til, at I får diskuteret de grundlæggende normer, værdier og traditioner, som guider jeres pædagogiske praksis og samarbejde med forældrene. Værktøjet lægger også op til, at I får spurgt ind til hinandens forståelser af praksis, og hvilke udfordringer og behov, I oplever, der er.

Planlægning

1. Sæt udvikling af forældresamarbejde på dagsordenen til næste personalemøde.
2. Læs evt. artiklen, *Samskabende forældresamarbejde*, som inspiration forud for mødet.
3. Anskaf post-it-sedler og penne.
4. Brug malertape til at markere et stort kryds på en bar væg, så der bliver fire felter.
5. Print fire papirer med nedenstående udsagn og fordel på de fire felter:

I felt 1 spørger I jer selv om, hvad I allerede gør i dag, og som I bør fortsætte med. Fx:

”Hver tirsdag eftermiddag byder vi forældrene på kaffe og te, som kan drikkes på stuerne sammen med lederen, en pædagog og de andre forældre. Her taler vi om stort og småt, og ofte får vi opklaret misforståelser eller finder på gode ideer. Vi oplever at tale med forældre, som ellers sjældent kommer til forældremøderne. Derfor skal vi fortsætte med tirsdayskaffen”.

På denne måde får I anerkendt det, der virker i jeres praksis.

I felt 2 udpeger I, hvad I gør i dag, men som I ikke bør gøre. Fx:

”Vi bruger forældremøderne til at informere forældrene om vores pædagogiske læreplan og aktiviteter. Vi fortæller om vores forståelse af den samlede børnegruppe, og forældrebestyrelsen fortæller om deres arbejde siden sidst. Denne form bør vi ikke fortsætte med, fordi forældrene kommer til at sidde meget passive til forældremødet. Vi ville jo egentlig gerne i dialog med dem og involvere dem.”

Her får I mulighed for at holde jeres eksisterende praksis (gør) op imod jeres værdier og idealer (bør).

I felt 3 bruger I jeres værdier og idealer (bør) til at pege på, hvad I ønsker at gøre i praksis, men faktisk ikke får gjort i dag. Fx:

”Vi ønsker, at vores forældresamarbejde bygger på tillid, anerkendelse og aktiv deltagelse. Vi har fået skabt nogle tillidsfulde og anerkendende relationer til forældrene, men vi får ikke rigtig skabt rammerne for, at alle forældre deltager aktivt i samarbejdet. Det er fx altid de samme forældre, der melder sig til at stå for aktiviteter til sommerfesten”.

I felt 4 indsætter I de ting, som I ikke gør i dag, og heller ikke bør gøre, fordi det fx ikke passer til jeres aktuelle børne- og forældregruppe. Fx:

”Vi inviterer ikke kun skriftligt til fælles arrangementer, for vi har mange forældre, som ikke kan eller ikke får læst invitationen. Alle invitationer bliver fulgt op med en lille personlig dialog, hvor vi forklarer, hvad vi inviterer til, og hvorfor det er vigtigt, at forældrene deltager – og hvordan de kan deltage.”

Gennemførelse

Brug refleksionsværktøjet på et personalemøde, hvor udvikling af forældresamarbejdet er på dagsordenen.

Trin 1: Introduktion (5 min)

Introducer til punktet på dagsordenen og begrund, hvorfor I ønsker at udvikle det demokratiske forældresamarbejde, samt hvad I forstår ved dette samarbejde.

Vær opmærksom på, at du tydeliggør temaet for refleksionsøvelsen, så medarbejdernes svar forholder sig til det samme emne eller udfordring. Det gør den kollegiale refleksion mere fokuseret og konstruktiv.

Trin 2: Medarbejderne svarer (15 min)

Medarbejderne besvarer de fire spørgsmål på væggen – individuelt, som par eller i grupper. Svarerne skriver de på post-it-sedler, som sættes på de respektive felter på væggen. Formuler erfaringer og forslag så konkret som muligt.

Trin 3: Find de vigtigste pointer (20 min)

Del jer i fire grupper. Hver gruppe får et felt. Tag post-it-sedler fra feltet og find frem til de vigtigste (tre) pointer. Skriv disse pointer på nye post-it-sedler, som I hænger op i feltet.

Trin 4: Præsentation og spørgsmål (20 min)

Hver gruppe præsenterer sine pointer. De øvrige medarbejdere stiller spørgsmål og kommenterer.

Der udpeges en referent, som får noteret spørgsmål og kommentarer, der knytter sig til de centrale pointer og beslutninger om nye tiltag.

Opfølgning

Gentag refleksionsprocessen efter en måned eller to, hvor I har haft mulighed for at afprøve nye tiltag i forældresamarbejdet. På den måde sikrer I, at alle løbende reflekterer over egen praksis i forældresamarbejdet – og tilpasser og differentierer samarbejdets former til den pågældende forældregruppe, som hele tiden er under forandring i dagtilbud.

Dette refleksionsværktøj er udviklet frit efter Bjerring, P. H., & Lindén, A. (2013). *Anerkendende procesøvelser: veje til engagement og forankring*. Virum: Dansk Psykologisk Forlag, s. 46-49. Værktøjet er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

3. Dialogvæggen

En stor del af forældresamarbejdet i dagtilbud foregår gennem dialoger i hverdagen. Nogle gange kan det være svært at indfange alle forældres stemmer. Her er et værktøj til et enkelt og involverende undersøgelse af forældres og børns perspektiver, behov og ønsker i en travl hverdag.

Målgruppe

Værktøjet kan bruges af ledere og pædagogisk personale i dagtilbud.

Tidsforbrug

5-10 dage.

Materialer

To aflange papirer (min. 5x1 meter), samt skrive- og tegneredskaber.

Formål

Det demokratiske forældresamarbejde handler blandt andet om at få flest mulige stemmer i spil. Formålet med Dialogvæggen er – nemt og hurtigt – at tage temperaturen på forældres og børns ønsker, behov og perspektiver. Værktøjet understøtter det uformelle forældresamarbejde og den involverende dialog med forældrene i en travl hverdag. Forældre og børns perspektiver og idéer bliver set og hørt. Det styrker børnenes demokratiske dannelse og hverdagsdemokratiet i dagtilbuddet.

Forudsætninger, form og indhold

Dialogvæggen skal gerne blive et sted, hvor forældre og børn får lyst til at dele deres perspektiver. Derfor er det en forudsætning, at I som pædagogisk personale er opmærksomme på aktivt at involvere forældre og børn i dialoger ved væggen, så de bliver trygge og vante med værktøjet. Forklar og vis både forældre og børn, at I bruger væggen til at få alles perspektiver på dagligdagen med i jeres pædagogiske aktiviteter.

Dialogvæggens form lægger op til, at I kommunikerer skriftligt såvel som visuelt. Brug tegninger/billeder til at forklare temaet/spørgsmålet for dialogen. Lad børnene tegne deres svar og perspektiver. Forklar forældrene, at de gerne må tegne frem for at skrive.

I forberedelsen af Dialogvæggen kan I med fordel bruge jeres arbejde med den pædagogiske læreplan til at finde frem til relevante emner, som I ønsker at høre forældre og børns perspektiver på. Beslut jer for, hvad I vil spørge forældre og børn om (ønsker/behov/perspektiver). Fx: *"Hvad ønsker I af ture ud af huset?"*, *"Hvad er vigtigst for jer, når I afleverer jeres børn?"*, *"Hvornår føler I jer set og hørt som forældre?"*, *"Hvad er det bedste ved vores dagtilbud?"* eller *"Hvorfor lader vi børnene lege udenfor i al slags vejr?"*. På denne måde er dialogvæggens indhold rammesat af et særligt tema eller fokus, som I aktuelt arbejder med.

Planlægning

1. Ryd en væg, som alle forældre og børn går forbi hver dag.
2. Hæng to aflange papirer (min. 5x1 meter) op på væggen – vandret under hinanden: ét i børnehøjde og ét i forældrehøjde. Brug for eksempel store papirruller.
3. Skriv og illustrér, hvad I spørger forældre og børn om. Skab blikfang!
4. Stil skrive- og tegneredskaber til rådighed ved væggen.

Gennemførelse

Trin 1: Lad børnene udfylde dialogvæggen

Inddel børnene i mindre grupper og tag dem med hen til dialogvæggen.

Spørg dem, hvad de tror den handler om og forklar derefter, hvad den handler om, og hvad der spørges til.

Lad børnene tegne deres svar. I kan også spørge børnene, om de foretrækker, at I skriver deres svar op. I kan også skrive små sætninger, der ledsager børnenes tegninger, og som opsummerer jeres dialog med dem. Det vil være interessant for forældrene at se og læse. Opfordr børnene til at tage deres forældre med hen til væggen, når de bliver afleveret eller hentet.

Trin 2: Få forældrene hen til dialogvæggen

Opfordr forældrene til at stoppe ved dialogvæggen og svare på fokusspørgsmålet, når de afleverer eller henter deres barn. De må gerne stoppe alene – eller sammen med deres barn. Gå gerne sammen med forældre og børn hen til dialogvæggen – og start dialogen. Det kan være, at nogle forældre foretrækker, at det pædagogiske personale skriver deres svar op. Understreg og forklar overfor forældrene, at dialogvæggen både skal lægge op til at tale sammen om vigtige emner, fremhæve interessante perspektiver og finde frem til de mest geniale idéer.

Trin 3: Undersøg resultaterne fra dialogvæggen

Efter 5-10 dage tager I dialogvæggen ned og kigger på svarene på et personalemøde. Sammenlign forældrenes og børnenes svar. Hvad overrasker jer? Hvad skal I undersøge nærmere? Hvad vil I handle på?

Opfølgning

I kan bruge svarene som inspiration til nye tiltag i hverdagen.

I kan også præsentere de vigtigste pointer på næste forældremøde. Det kan være afsættet for en fælles dialog og udvikling af ideer til nye måder at gøre tingene på i dagtilbuddets hverdag.

I kan desuden fortælle, hvordan I har brugt dialogvæggen i jeres arbejde med børnene.

Uanset, hvordan I vælger at gøre det, er det væsentligt, at der sker en opfølgning, så forældre og børn får en oplevelse af, at deres bidrag har gjort en forskel og dermed fortsat har lyst til at bidrage til samarbejdet. Det behøver ikke nødvendigvis betyde, at forældre og børn får deres ønsker opfyldt, men at de får en tilbagemelding på, hvordan I har ladet jer inspirere.

Når forældre inviteres ind i dagtilbuddet som samskabere af hverdagsdemokratiet, øger det tilknytningen og ejerskabet til dagtilbuddet og styrker samarbejdet. Det er vigtigt, at forældrene får mulighed for at bidrage på forskellige måder, der passer til deres forudsætninger og ressourcer.

(Kilde: EVA, KL & BUPL. *Forældresamarbejde om børneperspektiver i læringsmiljøet*. 2017)

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

4. Spørg undersøgende!

Når vi arbejder det demokratiske forældresamarbejde er dialogen et af de vigtigste værktøjer. Det handler om at spørge fagligt nysgerrigt, så man bliver klogere, og forældrene oplever, at de bliver hørt og anerkendt. Dette er et dialogværktøj, der viser, at man kan spørge forskelligt alt efter formålet med dialogen, og det kan være med til at styrke hverdagsdemokratiet i dagtilbuddet.

Målgruppe

Værktøjet kan bruges af ledere og pædagogisk personale i dagtilbud.

Tidsforbrug

Så længe dialogen varer.

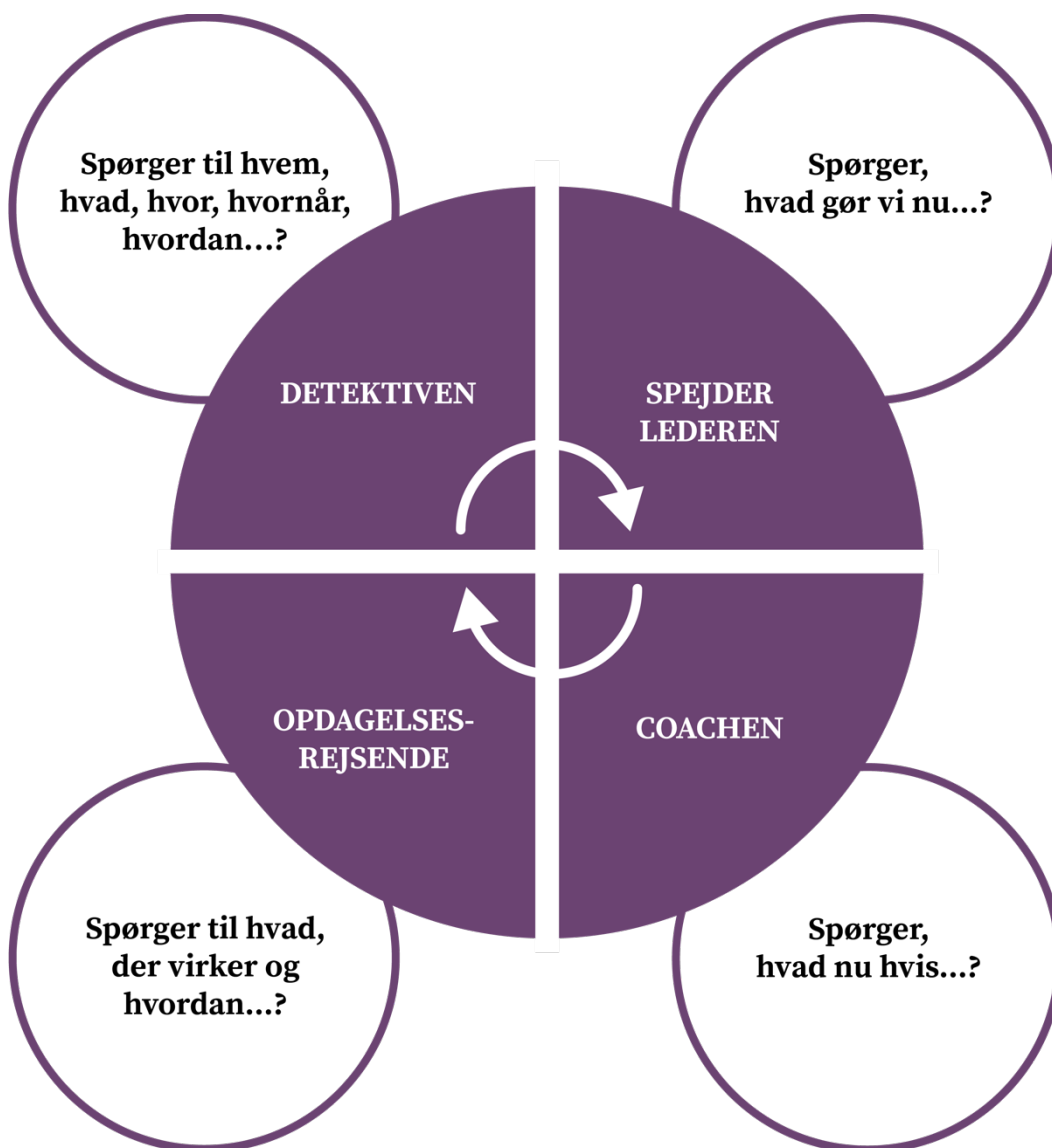

Formål

Formålet med dette dialogværktøj er at gøre forældredialogen mere demokratisk. Konkret betyder det, at forældrenes perspektiver bliver undersøgt, og at forældrene får mulighed for at bidrage aktivt til samarbejde om børnene. Når I som pædagogisk personale anvender undersøgende og anerkendende spørgsmål, går I foran i den demokratiske dialog. Det skaber en samtaleform, som forældrene har mulighed for at spejle sig i og efterligne. Når der spørges og lyttes anerkendende og undersøgende i forældresamarbejdet, styrkes hverdagsdemokratiet i dagtilbuddet.

Forudsætninger, form og indhold

En forudsætning for at bruge dette dialogværktøj er, at I som pædagogisk personale er parate til at gå undersøgende til værks i dialogen med forældrene med henblik på at få afdækket deres perspektiver. Den undersøgende tilgang trækker på forskellige spørgeformer, som alle er lige gode, men opfylder forskellige formål. Alt efter formålet med dialogen kan I som pædagogisk personale indtage forskellige roller, som vist i nedenstående figur:

(Frit efter Karl Tomm i Bjerring, P. H., & Lindén, A. (2013). *Anerkendende procesøvelser: veje til engagement og forankring*. Virum: Dansk Psykologisk Forlag, s. 222)

Detektiven afklarer årsager og sammenhænge i fortiden, hvor den **Opdagelsesrejsende** undersøger, hvordan tidligere praksis har virket. **Coachen** og **Spejderlederen** stiller mere fremtidsorienterede spørgsmål. Coachen fremmer forældrenes forestillinger om en bedre måde at gøre tingene på, hvor Spejderlederen i højere grad afkræver handling med sine spørgsmål.

Vær opmærksomme på at veksle mellem forskellige spørgeformer i løbet af dialogen, så den bliver så naturlig og undersøgende som muligt.

Indholdet i dialogen er op til jer, men vær åbne for, at jeres anerkendelse af forældrenes perspektiver kan lede dialogen hen på indhold, som I muligvis ikke havde forventet.

Planlægning

Du kan forberede dig på dialogen med forældrene ved at overveje, hvad dit formål er. Derefter kan du overveje, hvilken spørgeform, der passer bedst til dit formål.

Hvis du blot skal have afklaret fakta, så spørger du som Detektiven. Ønsker du derimod at få forældrene til at overveje en situation omkring deres barn, vil det være mere hensigtsmæssigt at spørge som den Opdagelsesrejsende eller Coachen. Hvis du synes, at forældrene har brug for et skub i retning af at handle, så spørg som Spejderlederen.

Sådanne overvejelser angår både dialoger med forældrene i det uformelle forældresamarbejde på legepladsen eller i garderoben i hverdagen, samt det formelle forældresamarbejde til samtaler og forældremøder.

Gennemførelse

Det gælder om at udnytte de situationer i hverdagen, hvor du naturligt støder ind i forældrene, og hvor det giver mening at indlede en fagligt nysgerrig og undersøgende dialog. Du kan også spørge bevidst, når forældrene tager initiativ til dialogen.

Det er en god idé at indlede forældredialogen med enkle Detektiv-spørgsmål og slutte af med Spejderlederens handlingsorienterede spørgsmål. På den måde vil forældrene opleve sig hørt og anerkendt, hvilket er den bedste forudsætning for at udvikle det demokratiske forældresamarbejde.

En forældredialog behøver ikke kun at være én samtale. En forældredialog kan sagtens strække sig over flere dage, hvor du skridt for skridt kan bygge videre på dialogen med dine undersøgende spørgsmål. Det er med til at gøre forældrene trygge ved dialogen og langsomt åbne op.

Evaluering

Du kan med fordel spørge, hvad forældrene tager med sig fra samtalen. Det er nemlig ikke altid, at forældrene har hæftet sig ved de samme ting, som du fandt vigtige. Brug forældrenes svar som et pejlemærke for den videre dialog.

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

5. Find løsningen sammen

Facilitering handler om at gøre det nemmere for mennesker at nå et fælles mål og samtidig udvikle og bevare anerkendende og respektfulde relationer mellem hinanden. Når I faciliterer forældremøder, oplever forældrene, at der er brug for dem – og at de kan gøre en forskel for deres barn og for fællesskabet i dagtilbuddet ved at deltage og skabe noget sammen med andre. Her får I et faciliteringsværktøj, der kan understøtte afholdelse af involverende og samskabende forældremøder.

Målgruppe

Værktøjet kan bruges af ledere og pædagogisk personale i dagtilbud.

Tidsforbrug

2,5 timer på et forældremøde + 2 timers forberedelse.

Materialer

Billedkort eller kuffert med forskellige ting, flipover, tegne- og skriveredskaber, malertape, printede empati-kort (str. A3) (bilag 1), printede idé-sier (str. A3) (bilag 2), printede drømmetavler (str. A3) (bilag 3), printede Pitstops (str. A3) (bilag 4) og procestegning i powerpoint (bilag 5).

Formål

Faciliteringsværktøjet har til formål at udvikle forældresamarbejdet på en måde, der lader forældrene blive aktive deltagere i udviklingen af børnenes hverdag og fællesskab i dagtilbuddet. Dette kan ske på helt almindelige forældremøder, hvor forældrene bliver ført gennem en faciliteret proces, hvor de kan bidrage med egne perspektiver og idéer. Det er også en konkret måde at styrke det samskabende forældresamarbejde på en demokratisk måde idet forældrenes stemmer bliver hørt. Det bliver samtidigt synligt, hvilke ressourcer forældrene hver især kan bringe i spil i samarbejdet om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Forudsætninger, indhold og form

En forudsætning for at afholde et samskabende forældremøde er, at I som pædagogisk personale indtager rollen som facilitatorer af forældremødet og fordeler faciliteringsopgaverne mellem jer. Det betyder, at I tager ansvaret for at rammesætte forældremødet og lede forældrene sikkert gennem forskellige processer og øvelser, så de oplever, at de sammen når målet med forældremødet og samtidig har bevaret og udviklet anerkendende og respektfulde relationer til hinanden.

Indholdet på et samskabende forældremøde er bestemt af et fokusspørgsmål, som har rod i enten en målsætning eller aktuell udfordring, undren eller optagethed i dagtilbuddets hverdag. Det kan fx være, at I gerne vil gøre en ekstra indsats i forhold til arbejdet med læreplanstemaet: Natur, udeliv og science. Derfor rammesætter I forældremødet med fokusspørgsmålet: *"Hvordan kan vores børn blive mere begejstrede for at være ude i naturen?"* Et godt fokusspørgsmål er formuleret konkret og letforståeligt uden brug af pædagogisk fagsprog. Et godt fokusspørgsmål skal desuden være realistisk, så forældrene har mulighed for at besvare det inden for forældremødets tidsramme. Små fokusspørgsmål kan sagtens skabe store idéer. Når forældrene får mulighed for at svare på fokusspørgsmålet, får de også mulighed for at sætte deres præg på indholdet.

Formen på det samskabende forældremøde består i store træk af tre faser:

1. Tjek ind.
2. Empatisk undersøgelse, idéudvikling og handlemuligheder.
3. Tjek ud.

I fase 1 tjekker I ind ved at lade forældrene hilse på hinanden. Det er vigtigt, at I prioriterer Tjek ind-fasen, fordi den skaber en god stemning, bygger relationer mellem forældrene og gør dem tryggere ved hinanden. Afslut Tjek ind-fasen ved tydeligt at kommunikere et klart fokusspørgsmål for forældremødet.

Fase 2 faciliterer I gennem forskellige øvelser (dialogiske, kropslige og visuelle). Herved får forældrene mulighed for at kommunikere på såvel verbale som non-verbale måder, hvilket virker inkluderende. Bare det at rejse sig op, når forældrene skal hilse på og lære hinanden at kende, indbyder til, at forældrene får øje på hinanden på nye måder. Undervejs i de forskellige øvelser er det vigtigt, at I som facilitatorer "skubber kærligt" til forældrene, hvis de går i stå, eller deres dialoger går i hårdknude. Det kan I ofte gøre med undersøgende spørgsmål. Det er også vigtigt, at I som facilitatorer er opmærksomme på tiden og driver processen fremad. I kan også drive processen fremad ved at opsummere, hvad I har hørt forældrene tale om. Opsummeringerne kan gøre det synligt for forældrene, at de er klar til at gå videre.

Fase 3 afslutter forældremødet med en Tjek ud-øvelse, hvor I tager temperaturen på forældrenes udbytte og oplevelse af forældremødet.

Planlægning

Her følger en tjekliste til planlægning af et samskabende forældremøde:

1. Afklar og formulér et fokusspørgsmål, som I i samarbejde med forældrene ønsker at finde idéer og løsninger til. Fx: *Hvordan får vi børnene til at lege på tværs af køn og etnicitet?*
2. Invitér forældrene og gør tydeligt opmærksom på fokusspørgsmålet, og at I har brug for deres ideer, perspektiver og hjælp. Invitér både skriftligt og mundtligt; forskellige forældre har forskellige behov.
3. Fordel faciliteringsopgaverne mellem jer: Hvem gør hvad på mødet?
4. Skaf materialer.
5. Indret mødelokalet, så forældrene kan sidde i grupper. Markér med børnenes navne, hvor forældrene skal sidde. Ryd også gulvplads, så der er plads til at markere et antal tidslinjer med malertape på gulvet (se under fase 7). Hver forældregruppe placeres ved en tidslinje.

Gennemførelse

Fase 1: Velkomst og præsentation af fokusspørgsmål (10 min)

I byder forældrene velkomne og forklarer, hvad formålet med aftenens forældremøde er. Præsenter fokusspørgsmålet og kommuniker jeres forventninger til forældrene.

Som facilitatorer har I ansvaret for at guide forældrene sikkert og trygt gennem forældremødet. Det gør I ved indledningsvist at gennemgå processen og gerne ved hjælp af procestegningen (bilag 5), som I kan vende tilbage til i løbet af processen for at vise, hvor I er nået til.

Slut af med at afklare eventuelle spørgsmål.

Fase 2: Tjek-ind (10 min)

Bed alle forældre (eventuelt også det pædagogiske personale) om at rejse sig og finde deres nøglebundet frem.

De skal nu finde sammen to og to, præsentere sig for hinanden (navn og barn) og fortælle, hvilke døre/låse deres nøgler åbner. Opfordr forældrene til at spørge nysgerrigt til hinandens nøgle-fortællinger.

Lad forældrene skifte makker fire gange. Klap eventuelt for at markere makkerskiftet.

Fase 3: Bryd vanetænkning (10 min)

Introducer til øvelsen: Forklar, hvordan idéudvikling starter med at bryde vanetænkning.

Forklar øvelsen ved at vise den i aktion med en kollega:

"Nu skal I planlægge næste sommerfest i dagtilbuddet..."

Tag en billedbunke hver eller stil en kuffert/kasse med 20 sjove ting mellem makkerparrene.

Den første tager et billede/en ting og med udgangspunkt i billedet/tingen, fortæller

vedkommende noget om den kommende sommerfest: *"Jeg tager denne sommerhat med til sommerfesten, fordi vi skal have hattetema..."* Så tager makkeren en ting og siger *"Ja, og... så kan vi afholde en hattekonkurrence."*

Understreg, at det er vigtigt, at forældrene øver sig i at tænke ud af boksen. Ved at sige "ja, og..." kan de dermed bygge videre på hinandens idéer. Hav i det hele taget fokus på at holde gang i samtalen mellem forældrene. Stil evt. nysgerrige spørgsmål, som kan føre dem videre i dialogen.

Fase 4: Sæt jer i de andres sted (15 min)

Formålet med denne øvelse er at se på fokusspørgsmålet fra andres perspektiv.

Præsenter Empati-kortet og giv et eksempel på, hvordan forældrene kan udfylde det.

Lad forældrene selv finde på relevante personer, hvis perspektiv de gerne vil kaste på fokusspørgsmålet. Det er selvfølgelig oplagt at vælge børnene, men det kunne også være konkrete aktører i lokalsamfundet.

Pause: (15 min)

Fase 5: Idé-stafet (10 min)

Bed forældregrupperne om at stille sig i den ene ende af det ryddede gulv. I den anden har hver gruppe en blank flipover, hvor de skal skrive eller tegne deres idéer.

Bed eventuelt tolken om at skrive, hvis det bliver nødvendigt.

Hver forældregruppe får en tusch som stafet. Nu gælder det om at finde på flest mulige idéer på 7 minutter. I grupperne løber forældrene skiftevis op til flipoveren.

Fase 6: Vælg en idé (15 min)

Bed forældrene om at tage idé-flipoveren ned og tage den med hen til deres gruppeborde.

Nu skal forældrene vælge én idé, som de vil arbejde videre med. Til den udvælgelsesproces skal de bruge Idé-sien.

Hver forælder i gruppen vælger én idé, som han eller hun vil sætte ind i Idé-sien.

Forældrene finder nu enten selv på tre kriterier eller bruger de kriterier, som I har angivet på forhånd. For hvert kriterium skal forældrene give den enkelte idé point fra 1-5, hvor 1 er dårligst og 5 er bedst. Den idé, der får flest point, arbejder forældrene videre med.

Fase 7: Fra drøm til virkelighed (40 min)

Hver forældregruppe får nu udleveret en Drømmetavle, som de skal udfylde med ord og tegninger.

På Drømmetavlen skal de beskrive, hvordan en hverdagssituation i dagtilbuddet ser ud, når deres valgte idé er realiseret: *Hvordan bliver idéen brugt? Hvem bruger den? Hvor bruger man den? Hvordan virker den?*

Drømmetavlen lægger de for enden af deres gruppes malertape på den ryddede gulvplads.

Forældregrupperne får udleveret fem Pitstop-plancher.

Forældregrupperne skal nu gå bagud i tid og forestille sig, hvad der skete lige inden drømmesituationen fandt sted: *Hvem gjorde hvad?*

Sådan fortsætter de bagud i tid. Hver handling skriver de ned på en Pitstop-planche og lægger den på tidslinjen (markeret med malertape på gulvet). De må gerne udfylde flere Pitstop-plancher, hvis de finder det nødvendigt.

Lad forældregrupperne tjekke rækkefølgen af handlinger igennem. Måske skal noget byttes om.

Bed forældregrupperne om at samle deres Drømmetavle og Pitstops sammen i rækkefølge med Drømmetavlen først. Klips derefter papirerne sammen.

Vær opmærksomme på, at alle forældregrupperne kommer videre i arbejdsprocessen og ikke kommer til at bruge al tiden på drømmetavlen.

Fase 8: Præsentation (10 min)

Hver forældregruppe har 2 minutter til at præsentere deres idé for de øvrige forældre og det pædagogiske personale.

Evaluering

Som facilitatorer takker I for alle forældrenes idéer, som I nu vil kigge nærmere på og se, hvordan I kan realisere i hverdagen. Måske beder I forældrene om hjælp på et senere tidspunkt.

I kan evaluere forældremødet ved hjælp af en Tjek ud-øvelse:

Bed forældrene om at stille sig en i cirkel på det ryddede gulv. Hvis der er mange forældre, og I er flere facilitatorer, så lav flere cirkler.

Bed forældrene om kort at fortælle, hvad de tager med sig fra forældremødet i aften.

Tag runden rundt i rækkefølge eller kast en bold til den næste som alternativ.

Gå gerne selv forrest og fortæl som den første, hvad du tager med dig.

Samskabelse kan i al sin enkelhed forstås som det, vi skaber sammen med nogen med værdi for os selv og andre. Samskabelse i dagtilbud handler om at bruge forældrenes forskellige ressourcer til gavn for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Når vi spørger og inddrager forældrene kan det åbne muligheder for at bruge lokalsamfundets ressourcer i udviklingen af dagtilbuddets hverdag og aktiviteter.

(Grundahl, T.H. & Wiwe, A.E.R. 2015. "Samskabelse: Et nyt pædagogisk projekt?" i: A.K. Nørgaard (red.), Samskabelse og innovation i det pædagogiske felt. VIA Pædagogik og Pædagogisk Arbejde. Arbejdsrapport nr. 4. Aarhus: VIA UC, s. 12-16)

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

6. Synliggør forandringen!

Her er et simpelt evalueringsværktøj, der får forældre og børn til at blive opmærksomme på positive forandringer i hverdagen. Når I anvender visuelle-fysiske evalueringsformer i dagtilbud, skaber I en sjov og involverende måde for forældre og børn at være fælles om de forandringer, som de oplever i hverdagen. Som pædagogisk personale får I nem adgang til alle forældre og børns oplevelser af jeres pædagogiske tiltag.

Målgruppe

Evalueringsværktøjet kan bruges af ledere og pædagogisk personale i dagtilbud.

Tidsforbrug

Afstem tiden med varigheden af indsatsen, som I ønsker at evaluere.

Materialer

Bolde, klodser eller andet håndgribeligt.

Gennemsigtige beholdere.

Formål

Formålet med evalueringsværktøjet er at gøre forældre og børn opmærksomme på de små, men vigtige forandringer i hverdagen. Forandringer kommer af, at det pædagogiske personale, forældre og børn gør tingene på nye måder. Når forældre og børn bliver opmærksomme på positive forandringstegn, øger det ejerskabet og lysten til at engagere sig i det demokratiske fællesskab i dagtilbuddet.

Forudsætninger, form og indhold

En forudsætning for at kunne samarbejde med forældre og børn om positive forandringstegn i hverdagen er, at I som pædagogisk personale tydeligt kommunikerer hvilke målsætninger og tiltag, I arbejder med i den givne periode. Hav fokus på én ting ad gangen.

Evalueringsværktøjets indhold er på denne måde bestemt af det pædagogiske projekt, som I aktuelt er optagede af.

Evalueringsværktøjets form bygger på erfaringer om, at evalueringer skal være så nemme som mulige at besvare. Det øger nemlig svarandelen. Dette evalueringsværktøj bruger en visuel-fysisk form, der gør det let for forældre og børn at svare på evalueringsspørgsmålet. Formen giver også anledning til, forældre og børn tager en snak om, hvordan de oplever de nye tiltag i dagtilbuddet.

Planlægning

Beslut i personalegruppen, hvilken indsats I vil have fokus på i den næste periode. Formulér dette fokus eller denne indsats i et letforståeligt sprog uden pædagogisk fagsprog. Kommunikér fokuset og indsatsen gennem jeres forskellige kommunikationskanaler og under hensyn til forældrenes forskellige behov.

Ryd også en væg ved indgangen, hvor alle forældre og børn kommer forbi. Lav en plakat, der både skriftligt og visuelt beskriver fokus og indsats. Beskriv også, hvordan man som forældre og børn kan se tegn på positiv forandring.

Placér to eller flere store gennemsigtige beholdere ved væggen samt en stor beholder med bolde, klodser eller andet håndgribeligt. Over hver gennemsigtig beholder beskriver I et forandringstegn. Det kan fx være "alle hilser venligt på hinanden" eller "hver dag får jeg en god historie om mit barn".

Gennemførelse

Forklar forældre og børn, hvordan evalueringsværktøjet fungerer. Dette gøres bedst ved at tage forældre og børn med hen til væggen ved indgangen og tage en dialog om den aktuelle indsats, og hvordan de kan se tegn på positiv forandring. I kan også gøre det i løbet af dagen med mindre børnegrupper.

Forældre og børn skal hver dag lægge en bold/klods i den beholder, der svarer til det forandringstegn, de har oplevet den pågældende dag.

Hver dag kan I tælle boldene/klodserne i hver beholder og eventuelt skrive antal op. På den måde kan I sammen med forældre og børn følge udviklingen.

Evaluering

I kan bruge den løbende optælling af bolde/klodser til at finde ud af, om jeres indsats har brug for at blive justeret, hvis der for eksempel er områder, hvor forældre og børn ikke oplever tegn på positiv forandring.

Den afsluttende optælling kan give jer et fingerpeg om, hvorvidt forældre og børn har oplevet, at jeres fokus og indsats har haft en positiv virkning i hverdagen. Sammenlign

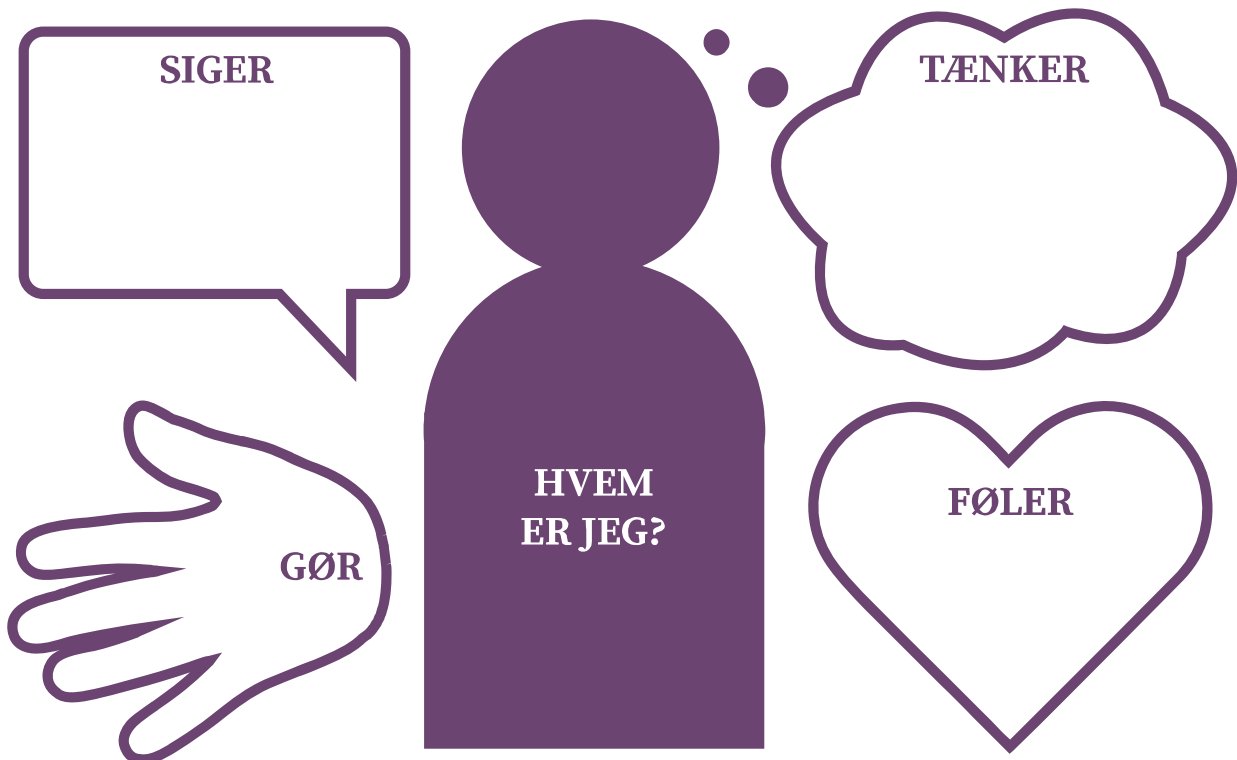
resultatet med jeres egne oplevelser og brug denne refleksion til at videreudvikle jeres praksis.

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

Bilag 1:

Empati-kort

Bilag 2:

Idé-sien

Ide	Kriterie 1	Kriterie 2	Kriterie 3	Point (1-5)

Bilag 3:

Drømmetavlen

HVEM?

HVOR?

HVORDAN?

Bilag 4:

Pitstop

OG HVAD GJORDE I SÅ?

- HVEM
- HVAD
- HVOR
- HVORDAN

Bilag 5: Find løsningen sammen

Processen

